

Velni

Mūzika Raivis Misjuns & Alise Rancāne

Teksts Izrādes kolektīvs, A. Brigadere, Fr. Bārda, tuvākas un tālākas senatnes latvieši u.c.

Uz skatuves darbojas

Laura Grecka

Džīna Līza Maivalde (*Gina-Lisa Maiwald*)

Āris Matesovičs

Dauids Ristaus (*David Ristau*)

Kontrabass Raivis Misjuns

Elektronika Alise Rancāne

Multiinstrumentālists Jēkabs Nīmanis

Režisore Franciska Kronfota (*Franziska Kronfoth*)

Dramaturgs Evarts Melnalksnis

Scenogrāfija un kostīmi Lota Henša (*Lotta Hench*)

Radošais producents Evarts Melnalksnis

Producente Anna Zagorska

Režijas asistents Stīvs Pajē (*Steve Payer*)

Scenogrāfijas un kostīmu asistente Nikola Ščadro

Producē biedrība "Sansusi"

Pirmizrāde 9.08.2024. festivālā "Sansusī", Susējā

Purva velni

Purva velni	Swamp devils
<p>Priedītēs ar sūnu bārdām krēslā sakāp purva velni; ragos kvēlo vakarblāzma, sejās smīni zilganmelni.</p> <p>Apkārt lapo miglas palmas. Tālumā snauž melni dārzi.</p> <p>Klusu, klusu sudrabzvaniņš pusnaktī džindž purva miglā — nāve ved uz Dieva namu jaunos garus gaitā žiglā.</p> <p>Purva velniem, kad gar viņiem garu vieglais gājiens lokās, — bāli miglas palmu zari visiem spalvainajās rokās.</p> <p>Klusi mirdzošs sudrabzvaniņš zvana katrā palmas zarā Sajukusi garu rinda paliek purva velnu varā.</p>	<p>In the pines with moss beards the bog devils are stirring in the twilight; The evening glows in the horns, And in their faces the blue-black smiles.</p> <p>Palm trees of fog are standing all around. Black gardens are sleeping in the distance.</p> <p>A silent, silent silver bell at midnight jingles in the swamp mist - Death leads to the house of God The new spirits in a fast tempo.</p> <p>The devils of the marsh, when by them the spirits' light procession goes by, - pale branches of the misty palms are in the feathery hands.</p> <p>A silent silver bell rings in every palm branch A line of spirits is mixed up Remains of the line stays in the power of the swamp devils.</p>
<p>Nav vairs ceļa, nav vairs zvaigžņu, Tikai velnu acis dzirkstī. Purva malā garus zvanot piekūst nāvei kaula pirksti.</p> <p>Miglā viscaur sprauslā — žvīgo — krāc un šņāc, kā viļņu šļakās.</p>	<p>No more road, no more stars, Only the devil's eyes are sparkling. On the edge of the swamp, The bone fingers of death are getting tired while calling the spirits.</p> <p>In the mist, all over are different sounds like the splashing of waves.</p>
<p>— — — Purezera lilijas — dvēšles ļaunā varā — slaidas, bālas saceļas, steidzas rindā garā, skumjo dziesmu suminot, tad uz dūņu pili, zaļos matus plivinot, rokās trauki zili. Biklas liesmas tajos dedz bāli mirdzot sejām. Drīz tās pura miglā redz maldugunīm dejām. Liesmu puķes sarkanās</p>	<p>- - - Lilies of the swamp lake - souls in evil power - slender, pale rises, rushing in a long line, singing a sad song, Then they go to the mud palace, Flapping their green hair, blue dishes in their hands. They are lightning up tiny flames in them Their pale faces are glowing. Soon one sees them dancing with Irrlichte in the swamp. Flame flowers red</p>

<p>plīvo, plok un ceļas, šķīlas, saplok, apkampjas, sārtām mēlēm dzeļas. Dej gar ceļu tālumā ceļinieku viļot, nozūd miglas bālumā zilas dzirkstis šķīļot vizuļainā vainagā, kamēr pašas bālas kļūst un saplok garumā tad uz miglas vālas. Palsiem miglas zirgiem brauc nu uz dzīlēm saltām. Atkal dzīļu tumšais auts rakstīts līļām baltām. — — —</p>	<p>going up and down, die out, They split, crumple, swell, With pink tongues they are fighting each other. The souls are dancing and tempting the wanderers in distance making blue sparks in a shiny wreath. Then the souls are getting pale become tiny, Then on the fog's veil with white fog horses the souls ride into the frosty depths now. Again the dark veil of the deep is written in white lines. - - -</p>
<p>Beidzot, kur aiz miglas atskan ciema gaiļa kliedziens.</p> <p>Tukšumā viss pēkšņi nogrimst, ne vairs zvanu, ne vairs smieklu, ne vairs viena purva velna. —</p> <p>Maldās izklaidētie gari, un uz Dieva nama pusi tālumā — kaut kur aiz miglas — nāves zvaniņš lāso klusi.</p> <p>Skaita nāve savus garus, skaita, un tad atkal zvana — Septiņpadsmit jaunu sievu līdz pat rītam nesazvana.</p>	<p>And then a dark laugh, until, at last, somewhere beyond the mist comes the cry of the village cock.</p> <p>Everything sinks into down suddenly no more bells, no more laughter, not one more bog devils. -</p> <p>The confused spirits are wandering, From the house of God In the distance - somewhere beyond the mist - the death's bell is calling softly. Death counts its spirits, and then rings again - She doesn't reach seventeen young wives till the morning.</p>

Zemes dēls

Zemes dēls	Sohn der Erde
<p>Tu rokās ziedu pineklus nesi, Tu zemes ziedu gūsteknis esi.</p> <p>Ai, zemes ziediem maigi var siet: šķiet brīžam — pašas rokas tev zied.</p>	<p>Du hältst eine Blumen-kette in deinen Händen Du bist ein Gefangener der Blumen der Erde.</p> <p>Ach, es ist leicht mit der irdischen Blumen zu fesseln: es scheint zuweilen - Deine eigenen Hände von sich selbst</p>

<p>Šķiet brīžam — šie ziedi pēdējs un viss. Tik tāla teika ir debesis.</p> <p>Bet nakts kad un mūžība zvaigžņājā kāp, — tu kluss tieci: pinekļos rokas tev sāp.</p>	<p>blühen. ..</p> <p>Es scheint zuweilen - diese Blumen sind das letzte und alles. Nur eine ferne Saga ist der Himmel.</p> <p>Doch wenn die Nacht kommt Und die Ewigkeit ins Sternbild aufsteigt, - wirst du still: deine Hände schmerzen in diesen Fesseln.</p>
---	--

Spēka dēls

<p>Velna dzirnas meža kaktā Apsēstas no ļaunā paša, Tur ne gailis nedzied laktā, Ne ar cita dzīva dvaša!</p> <p>Apkārt mežs kā melni draudi, Dziļi gravā viļņu šalka, Jumtā atsit ūpju gaudi, Un pa kaktiem žurku talka.</p> <p>Krēslas audi virst un plešas. Kakta mūrī sprastu skalu Apstāj lokā ēnas svešas. Maltuvē vairs neredz skala, Tumsa it kā biezāk gumtu.</p> <p>Kaut kur pārskrien balsu čala, Un tad grāviens dārd pār jumtu. Žvīks un žvāks! Un pilna telpa. Tuvu šņāko sveša elpa.</p> <p>“Kas par traci, kas par traci! Ja tu labs gars, rādies priekšā.”</p> <p>Vuij! te uzšķiļ uguns aci, Te jau simtām mirgo iekšā! Kvēl bez gaismas, mainās, jaucas, Un pa kaktiem balsis saucas.</p> <p>“Sveša smaka, sveša smaka, Kas te nāk, kam še nav vaļa! Malies miltā! Nīkstī, nīkstī!”</p>	<p>Devil's mill in the corner of the forest Possessed by the Evil One himself, There no cock sings in the anvil, Nor by any other living breath!</p> <p>The woods are black menaces round about, Deep in the ravine the waves roar, The roofs are full of the howling of the owls, And rats run through the corners.</p> <p>The twilight tissue is turning and expanding. A little wooden piece is giving the light only The shadows come around in their circle. The light is no longer in the mill, The darkness thickens.</p> <p>A murmur of voices somewhere, And then a crash rumbles over the roof. A shriek and a shriek! And the room is full. A strange breath hisses near.</p> <p>“What a jamboree, what a jamboree! If you are a good spirit, show yourself.”</p> <p>Vuij! here comes the eye of fire, Here are hundreds of them! Glowing without light, changing, mixing, And through the corners voices are calling.</p> <p>“A strange smell, a strange smell, Who comes here, who is not allowed! Grind yourself into flour! Perish, perish!</p>
--	--

<p>Malies miltā! Nīksti, nīksti!"</p> <p>Nāk no zemes, nāk no gaisa. Uguns acis, mēles lokās. Biezinbiezums tuvāk spiežas. Melnie nekaunīgu klaigu Virpulī pa klonu griežas, Spalvu rokas sit pa vaigu:</p> <p>„Dzīva smaka! Kā tu drīksti! Miltā malies! Nīksti, nīksti! Kas te nāk, kam še nav vaļa! Miltā malies! Nīksti, nīksti!"</p>	<p>Grind yourself into flour! Perish, perish!"</p> <p>Coming from the earth, coming from the air. Eyes of fire, tongues wagging. The thick thickness presses closer. Dark spirits shamelessly screaming Are whirling round on the floor, Feathery hands beat on the cheek:</p> <p>"A living smell! How dare you! In the flour you grind! Perish, perish! Who comes here, who has no allowance! In the flour you grind! Perish, perish!"</p>
---	---

<p>Akmeņus un smiltis jaukdams, Šļakstēdams pār krastiem drāžas, Melnu putu augstu sizdams, Stāvu atvarā tad krizdams.</p> <p>Zaļa uguns šaudas miju, Tumsai dalās divas daļas, Uzskrej jātnieks galvu sešu, Zirgs un bruņas vara zaļas, Nodīmd tilts, un krēpes kratās. Viņš tam mierīgs preī skatās.</p> <p>Sidrabs džingst. Pār tiltu veļas. Zīla uguns priekšā lēkā. Žvīgst kā viesuls, sprāgst un šķeļas, Šaudas sešu rīkļu brēkā. Sešas galvas kust kā spoles, Divas ragiem, četras doles:</p> <p>„Zinu tevi, tavu vārdu, Sen jau omā man šis kāviens, Ļaunais kaujas ļauna labā, Glābējs lai pats sevi glabā.” „Vaļas nav man! Dodies varai! Līdz pat lieliem zemē mīšu!” „Vaļas gan tev runai garai, Līdz pat ceļiem tevi dzīšu!” „Mani aizraus kumeļš aukā, Akmens paliksi tu laukā!”</p>	<p>Mixing rocks and sand, Splashing over the shores, And the black foam high, Then falling in a steep opening.</p> <p>A green fire shoots through, The darkness divides into two parts, The horseman's runs up with six heads, The horse and armour of copper green, The bridge is squeeking, and the mane is shaking. He looks calmly towards it.</p> <p>The silver jingles. It goes over the bridge. A blue fire leaps before him. It shimmers like a whirlwind, explodes and splits, The six-throated roar. Six heads move like coils, Two with horns, four without.</p> <p>"I know you, your name, I have long had this slaughter in my mind, The evil one fights for evil, Let the saviour save himself." "I have no time! Give up to my power! To the thighs I will will put you into the soil!" "You have time for thy long speech, I'll drive thee into spoil to thy knees!" "I will be carried away by a horse in the cold, You will stay as a stone in the field!"</p>
--	--

<p>Grauj kā vesers Velna vēliens: Zemē viņš pār gurnu jūtīm. Piecpadesmit pudu zvēliens Ietriec Velnu līdz pat krūtīm. Vēl viens! Vēl viens! Jūk kā spalvas! Nokrīt dārdot piecas galvas.</p> <p>„Viena stāv un nav vēl skarta, Tomēr piecas ķēra labi!” „Vienai ataug deviņkārt, Kad vēl iesim cīņā abi.” „Stāvi! Lai par jaunu sāku.” „Gaidi! Trijkārt stiprāks nāku.”</p> <p>Zaļi vižņi mirkli virmo, Melnāki top tumsas slāņi. Viesuls aiznes zirgu sirmo, Upē nozūd tumsas māņi, It kā atvars visu rijis. Paliek tā, kā iepriekš bijis.</p> <p>Viņš nu paskatās uz leju: Pāri gurniem Velna būrums, Asas sāpes savēl seju, Kā uz mēles uzliets sūrums.</p> <p>Stāv kā lāpa, sāpēs degdams: Acis tā kā brūces jūtas; Sakož zobus, acis segdams: Plecos kalnu nastas grūtas, Visa miesa tik viens jēlums, Pašam nāk par sevi žēlums.</p>	<p>The Devil's hits like a sledgehammer: In the earth son falls until his ass. Fifty kilos hit Strikes the Devil into the earth. One more! One more! Flies like feathers! Five heads fall with thunder.</p> <p>"One stands and is not yet touched, Yet five were caught well!" "One will grow as nine, When we both fight again." "Stand! To make a new start." "Wait! I will come three times stronger."</p> <p>Green ice hovers for a moment, Layers of darkness turn black. The whirlwind carries away the grey horse, The dark layers disappear into the river, It is as if the whirlpool had swallowed everything. It remains as it was before.</p> <p>The son now looks down: The Devil's has put him into the earth across his thighs, A sharp pain tightens his face, Like a bitterness on the tongue.</p> <p>Standing like a torch, burning in pain: The eyes feel like wounds; Biting his teeth, covering his eyes: The mountain burdens on shoulders are heavy, The whole body is so raw, He is in a pity for himself.</p>
<p>Un viņš piesauc Zemes tēlu: „Mīļā Zeme, māte dārgā, Aizmirsti tu savu Dēlu! Vai tu spēku vērti vārgā, Vai tu Velnam vaļu ļāvi, Vai tu gribi sūtīt nāvi?”</p> <p>“Skaties augšp! Veries telpā!”</p>	<p>And he calls the mother Earth: "Dear Earth, dear Mother, Forget not thy Son! Did you make the power into weakness? Did you let the Devil? Do you want to send death?"</p> <p>"Look up! Look into the space!"</p>

Un pa garām stīgu kāpēm,
Spožas staru drostaliņas,
Lejā nāk pie viņa sāpēm
Pa trim lāgiem Divmeitiņas.
Garie mati: zvaigžņu zvirgzdi,
Vēsi, vēsi pārļu pirksti.

„Kur tu radies staru zvīlā?”

„Acis man kā brūces jūtas.”
“Tās tik as’ras neraudātas.”
„Pleci - kalnu nastas grūtas.”
„Tās ir bēdas nenēsātas.”
„Visa miesa kaist kā svelme.”
„Tā tik pirmo sāpju kvelme.”

„Kaite pate dziedē kaiti.
Kas grib iet pa zvaigžņu takām,
Mazgāts tiek iekš as’ru akām.”
Un ar vieglu staru glāstu
Sadziedina brūces pušās,
Noņem miesai Velna lāstu.

„Liesmās kausēts vētrās vētīts
Nu tu vārgs un stipris kļuvi,
Nāvei padots, sāpēm svētīts,
Pašu dzīvību tu guvi.
Nu tu esi nepārvarams,
Velna vāles neaizskarams.”

And along the long stringed stairs,
Bright creators of rays,
Down come to his pain
Three time Twins are coming.
Long hair: starry starlings,
Cool, cool fingers of pearls.

“Where did you come from made of such rays?”

“My eyes feel like wounds.”
“These are tears not cried.”
“Shoulders are heavy like mountain.”
“These are sorrow not sorrowed.”
“All flesh is like a fire.”
“It is the feeling of the first pain.”

“The ailment heals the ailment.
Who wants to walk the paths of the stars,
Is washed within the wells of tears.”
And with a gentle touch of the rays
Heals his wounds,
Removes the curse of the Devil from the flesh.

“Melted in flames, blown in storms
Now you are become weak and strong,
You were blessed with death, blessed with pain,
You have gained life itself.
Now thou are invincible,
Untouchable by the devil’s strike.”

Upē šļākdams kaucošs krāciens,
Tur kā vaimanas skan gaužas,
Tur tās pārkliedz bangu šņāciens,
Asins maļas putu miltā:
Sarkans jātnieks uzskrej tiltā.

Deviņgalva, trijkāršs spēkā,
Zeltiem žvadz un zemi baida,
Debess pavāls deg kā grēkā,
Sarkans uguns šautras svaida.
“Stāvi! Gaidi!”

A roaring rap in the river,
There like a wailing howl,
There they are overlaid by the roar of the waves,
The blood grinds into foamy flour:
A red horseman runs into a bridge.

A nine-headed, threefold force,
The golden bark and make the earth fear,
The heaven burns as in a sin,
Red fire all around.
“Stand! Wait!”

<p>Velnam zobi šņakst kā dzelži: „Kas to staru gaismu kūra?“ Deviņgalvas klikst kā ģelži: „Kas no zemes vaļā būra? Sargaties, jūs, gaismas gari, Vārēs, vārēs Velna kari!“</p>	<p>The devil's teeth hiss like irons: "Who made that beam of light?" The nine heads click like irons: "Who hath caged the earth loose? Beware, ye spirits of light, The Devil's will win!"</p>
---	---

<p>Upē ūdens dzintarčālā, Šaudas zaļas līdaciņas. Gaisma nāk. Nu nakts ir galā, Nav ne ziņas vairs, ne miņas...</p> <p>Apkārt kalnu balti dūmi, It kā ātri miglas klīstu. Nodun rībiens dobji drūmi, It kā zvans kur pušu plīstu: Vidū šķelta kalna siena, Un no dzelmes iznāk Viena.</p> <p>"Tu gaidi mani?" "Gaidu!" „Vai tu rīta elpu dzirdi?“ „Dzirdu pukstam Zemes sirdi.“</p>	<p>Water in the river is murmuring Green fishes playing around. The light is coming. The night is over, No more news, no more trace...</p> <p>White smoke from the mountains, It's like a quick mist. The sound as a bell comes rumbles hollowly gloomily, As if a bell where the winds break: In the midst of a broken mountain wall, And out of the depths comes the One.</p> <p>"Are you waiting for me?" "I am waiting!" "Do you hear the morning breath?" "I hear the beating heart of the Earth."</p>
--	--

Der Sommerwind

<p>Der Sommerwind, er hat gespielt mit meinem Haar, ich stand am Meer nur weil mein Herz so einsam war. Doch dann kamst Du und zeigtest mir, wie schön die Sterne sind. Und dazu sang der Sommerwind.</p> <p>Der Sommerwind, er wehte mir die Sorgen fort, mir schlug das Herz bei jedem Kuß und jedem Wort, Du sagtest, dass nun für uns das Leben erst beginnt.</p>	<p>The summer wind, it played with my hair, I stood by the sea just because my heart was so lonely. But then you came and showed me how beautiful the stars are. And the summer wind sang along.</p> <p>The summer wind, blew my worries away, my heart was beating with every kiss and every word, You said that now for us life was just beginning.</p>
---	---

<p>Und dazu sang der Sommerwind.</p> <p>Der Sommerwind, er wehte Dich weit fort von mich, und wieder geht die Einsamkeit nun neben mir. Ich frage mich, warum das Glück vergeht, so schnell zergeht. Und dazu weint der Sommerwind.</p>	<p>And the summer wind sang along.</p> <p>The summer wind, blew you far away from me, and again the loneliness now beside me. I wonder why happiness fades away so quickly. And the summer wind cries along.</p>
---	--

Suseklītis

<p>Suseklītis! Suseklītis! Mans zelta suseklīt's, Mans zelta suseklīt's! Sprodziņa te, sprodziņa tur. Kā atmirdz Daugavā Mans zelta suseklīt's!</p>	<p>Suseklitis! My golden suseklits, My golden suseklits! A little round hair here, a little round hair there. How my golden suseklīt's Is reflecting in the water of Daugava!</p>
---	---

Melna čūska vidū jūras

<p>Melna čūska miltus mala Vidū jūras uz akmeņa. Kungiem ēst(i) to maiziti, Ne maniēm bāliņiem.</p> <p>Skrien, ragana, šķērsu gaisu, Manu sētu neieskriesi: Mana sēta dzelžiem kalta, Izkaptiemi spāres celtas.</p> <p>Nu var ieti tumšu nakti, Nu nav velnu šai zemē. Vēja māte apēduse Velna māti launagā.</p>	<p>Black snake milling the flour In the middle of the sea on a rock. The lords shall eat this bread, Not my pals.</p> <p>Run, witch, through the air, You will not touch my household: My fence is forged with irons, I have built my roof of swords.</p> <p>Now you may go into the dark night, There are no devils in this land. The mother of the wind has eaten The devil's mother in the midday meal.</p>
--	--